

Секція: Економічні науки

Лень Василь Степанович

кандидат економічних наук, професор

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів, Україна

Гливенко Валентина Василівна

кандидат економічних наук, доцент

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів, Україна

ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ДИСКОНТНИХ РІЗНИЦЬ ЗА ДОВГОСТРОКОВИМИ БОРГОВИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ

Згідно з П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” [1] та П(С)БО 11 “Зобов’язання” [2] довгострокові боргові зобов’язання (за окремими виключеннями) у балансі повинні відображатись за теперішньою вартістю. Нами раніше вже розглядалися питання про можливі ставки дисконтування [3] та порядок розрахунку теперішньої вартості довгострокових боргових зобов’язань [4].

Після визначення теперішньої вартості довгострокових боргових зобов’язань постає питання до яких доходів чи витрат відносити дисконтні різниці. Одні автори пропонують відображати їх у складі фінансових доходів чи витрат (субрахунки 733 “Інші доходи від фінансових операцій”, 952 “Інші фінансові витрати”) [5], а інші – у складі інших доходів чи витрат (субрахунки 746 “Інші доходи”, 977 “Інші витрати діяльності”) [6].

На наш погляд списання дисконтних різниць на рахунки фінансових доходів та витрат не є обґрунтованим насамперед виходячи з визначення фінансової діяльності як діяльності, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства [7]. Якщо розглядати дисконтні різниці у часі, то вони носять тимчасовий характер. Доходи з часом

погашаються такою ж сумою витрат і навпаки, а тому, в кінцевому результаті, їх відображення в обліку не призводить до змін власного та позикового капіталу. Не відповідають дисконтні доходи та витрати й під визначення операційної та інвестиційної діяльності.

Довгострокові боргові зобов'язання, які підлягають дисконтуванню, виникають внаслідок будь-якої діяльності, а дисконтування здійснюють для оціночного їх визнання, а тому цілком правомірно доходи та витрати, що виникають внаслідок списання дисконтних різниць, віднести до звичайної діяльності, до якої включають будь-яку основну діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення. Отже, амортизацію дисконтних різниць слід відображати на субрахунках 746 "Інші доходи" та 977 "Інші витрати діяльності".

Приклад. Підприємство 15.11.2019 року отримало поворотну фінансову допомогу 100 тис. грн зі строком повернення через 2 роки. Прийнята підприємством обґрунтована ставка дисконтування для такого виду зобов'язань 12 % річних.

У разі, коли на довгострокові боргові зобов'язання не нараховуються відсотки, для розрахунку квартальної (r_{kv}) або денної ставки (r_d) відсотка на основі річної застосовують формулу

$$r_d = \sqrt[n]{(1 + r)} - 1,$$

де r – річна ставка у відсотках, поділена на 100.

Денна ставка дисконту для прикладу становитиме $r_d = \sqrt[365]{(1 + 0,12)} - 1 = 0,00031053776$, а квартальна – $r_{kv} = \sqrt[4]{(1 + 0,12)} - 1 = 0,028737345$.

Після дати балансу 30.09.2021 підприємство користуватиметься допомогою 46 днів, а це $46 : 91 = 0,50549451$ кварталу. Після дати балансу 31.12.2019 поворотна фінансова допомога буде використовуватись $7 + 0,50549451 = 7,50549451$ кварталів.

Коефіцієнт дисконтування на дату балансу становитиме:

$$31.12.2019 - (1 + 0,028737345)^{7,50549451} = 1,23694747;$$

31.03.2020 – $(1+0,028737345)^{6,50549451} = 1,20239392$ і т.д.

Розрахунок теперішньої вартості довгострокової фінансової допомоги та доходів і витрат до прикладу за звітними періодами наведено в таблиці 1.

У ряді випадків для розподілу дисконтних різниць між звітними періодами доцільно скористатись Методичними рекомендаціями щодо розрахунку ефективної ставки відсотка за фінансовими інструментами в банках України [8]. Приклад таких розрахунків нами наводився раніше [4].

Таблиця 1

Розрахунок теперішньої вартості довгострокової фінансової допомоги та доходів і витрат за звітними періодами до прикладу 1

Дата балансу	Сума допомоги	Коефіцієнт дисконтування	Теперішня вартість на дату балансу	Визнання доходів (витрат)		
				Різниця	Дохід (витрати)	Витрати (дохід)
15.11.2019	100000					
31.12.2019	100000	1,23694747	123695	⁺ 23695	23695	
31.03.2020	100000	1,20239392	120239	-3455		-3456
30.06.2020	100000	1,1688056	116881	-3359		-3358
30.09.2020	100000	1,13615556	113616	-3265		-3265
31.12.2021	100000	1,10441758	110442	-3174		-3174
31.03.2021	100000	1,07356619	107357	-3085		-3085
30.06.2021	100000	1,04357661	104358	-2999		-2999
30.09.2021	100000	1,01442478	101442	-2915		-2916
15.11.2021	100000	1	100000	-1442		-1442
Усього	x	x	x	x	23695	23695

Бухгалтерські проводки у надавача та отримувача фінансової допомоги наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Бухгалтерські проводки до прикладу

Господарська операція	Дебет	Кредит	Сума, грн
А) Проводки у дебітора			
Отримана поворотна фінансова допомога 15.11.2019 .	311	505	100000
Приведення суми допомоги до теперішньої вартості 31.12.2019 р.	505	746	23695
	746	793	23695
31.03.2020 р. та на кожну наступну дату балансу (суми з таблиці)	977	505	3456
	793	977	3456

31.12.2021 р. довгострокова заборгованість переводиться в поточну з одночасним списанням залишкової суми дисконту (23695 - 3456 - 3358 - 3265 = 13616)	505	611	100000
	977	505	13616
	793	977	13616
15.11.2021 р. повернення поворотної фінансової допомоги	611	311	100000
Б) Проводки у кредитора			
Видана поворотна фінансова допомога	183	311	100 000
Приведення суми допомоги до теперішньої вартості 31.12.2019 р.	977	183	23695
	793	977	23695
31.03.2020 р. та на кожен наступний дату балансу (суми з таблиці)	183	746	3456
	746	793	3456
31.12.2021 р. довгострокова заборгованість переводиться в поточну з одночасним списанням залишкової суми дисконту (23695 - 3456 - 3358 - 3265 = 13616)	377	183	100000
	183	746	13616
	746	793	13616
15.11.2021 р. повернення поворотної фінансової допомоги	311	377	100000

Відображення в обліку та звітності теперішньої вартості довгострокових боргових зобов'язань, які виникли у зв'язку з придбанням активів, не впливає на їх первісну та подальшу оцінку.

Слід зазначити, що у дебітора та кредитора відповідне довгострокове боргове зобов'язання може мати різну теперішню вартість. Наприклад, якщо дебітор і кредитор застосовують за позиками ринкову ставку відсотка, то у кредитора може бути застосована ставка на банківські вкладення, а у дебітора – на банківські позики, яка більша за ставку на депозити.

Якщо на дату балансу довгострокові боргові зобов'язання переходять у поточні, то, на нашу думку, необхідно списати залишкову суму дисконту. Це обґрунтовується п. 7 П(С)БО 10, у якому вказано, що "поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю". Пунктом 11 П(С)БО 11 визначено, що "поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення".

Суб'єкти бухгалтерського обліку, які застосовують міжнародні стандарти фінансового обліку, доходи чи витрати за дисконтними різницями

відображають навіть тоді, коли довгострокові боргові зобов'язання переведені у поточні, якщо дисконтна різниця є суттєвою [9].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки: дисконтні різниці, що виникають внаслідок дисконтування довгострокових боргових зобов'язань слід відображати у складі інших доходів чи витрат; при застосуванні Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку при переведенні довгострокових боргових зобов'язань у поточні, всі дисконтні різниці повинні бути списані і на наступні дати така дебіторська заборгованість відображається за чистою реалізаційною вартістю, а кредиторська – за сумою погашення; при застосуванні Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку доходи чи витрати за дисконтними різницями відображаються до тих пір, доки дисконтна різниця за прийнятою обліковою політикою є суттєвою.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
3. Лень В. С. Про ставки дисконтування (відсотка) за довгостроковими борговими зобов'язаннями / В. С. Лень, В. В. Гливенко // Теорія і практика розвитку наукових знань: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 19-20 лютого 2020 року. Київ: МЦНІД, 2020. С. 13-15. URL: <http://ekona.org.ua/repository/view/507/>
4. Лень В. С. Щодо оцінки довгострокових боргових зобов'язань на дату балансу / В. С. Лень, В. В. Гливенко // Економіка, фінанси, облік та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 5 березня 2020

- р.): у 5 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2020. Ч. 3. С. 15-20. URL: <http://www.economics.in.ua/2020/03/3.html>
5. Адамович Н. Долгосрочная задолженность: как дисконтировать? / Н. Адамович. URL: <https://buhgalter911.com/news/news-1046442.html>
 6. Голов С. Ф. Дисконтирование по правилам Минфина / С. Ф. Голов // БухгалтерияUA. №50. 2019. URL: <https://buh-ua.com.ua/ru/doc/56022/diskontirovanie-po-pravilam-minfina>
 7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
 8. Методичні рекомендації щодо розрахунку ефективної ставки відсотка за фінансовими інструментами в банках України, схвалені Постановою Правління Національного банку України від 01.06.2011 № 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-11#n11>
 9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 “Забезпечення, умовні зобов’язання та умовні активи”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051